

Mitologia

Dovezile arată că miturile există peste tot în lume și se pare că ele răspund unei necesități de bază a oamenilor. Multe dintre ele sunt povestiri minunate și, cu toate că nu mai sunt crezute ca atare, ele continuă să stârnească imaginația oamenilor.

Mitologia reprezintă acea știință care se ocupă cu studierea miturilor. Miturile sunt povestiri tradiționale pe care un popor sau o anumită cultură le consideră a fi adevărate și care reproduc evenimente dintr-un trecut îndepărtat, nedat. De obicei, ele sunt strâns legate de credințele religioase și de tradițiile sau obiceiurile încetățenite în zona respectivă. Miturile descriu modul în care se presupune că ar fi început viața, originile răului sau ale morții, dar și binefacerile pe care le aduc zeii, sau faptele de vitejie ale diferiților eroi.

Făuritorii de mituri

Fiecare societate și-a creat propriile mituri, atrasă irezistibil de găsirea și conceperea unor expli-

Michael Hofford

cații, dar și creatoare de povestiri în fața marilor mistere existențiale. Miturile au același mare potențial creator, atât în marile civilizații și în tradiția "marilor" religii, cât și în culturile considerate primitive. Miturile egiptene, iudaice, grecești sau indiene sunt foarte colorate și diversificate; la fel sunt și cele care aparțin culturii germanice, celei australiene aborigene, sau celei indiene nord-americane. Chiar și triburile mici, cum ar fi de exemplu tribul Zuni, din New Mexico, și-au creat propriile mituri, foarte detaliate și atent elaborate.

Chiar dacă sunt considerate adevărate, întâmplările mitologice au loc într-un timp trecut, dar nedefinit, și presupun implicarea

⦿ Această miniatură indiană evocă una dintre luptele descrise în Mahabharata, care se referă la războiul dus de Krishna împotriva Răului. Această povestire este și astăzi foarte prezentă în cultura hindusă.

⦿ Tăblița cu relatarea potopului din secolul al 7-lea î.e.n. Relatarea babiloniană referitoare la potop este înscrisă în tăblița a unsprezecea a epopeii lui Ghilgameș și evocă modul în care zeii au trimis potopul pentru a distruge Pământul.

unor forțe supranaturale ale căror acțiuni nu pot fi investigate sau dovedite a fi avut loc cu adevărat. Toate aceste fapte fac ca miturile să fie foarte diferite de istoria reală. Mitul babilonian relatează despre marele potop ca un fenomen ce a apărut ca urmare a multelor păcate pe care le-au săvârșit oamenii și în urma cărui a supraviețuit un singur credincios, împreună cu familia lui. Povestirea, relatată și în Biblie, este, privită în general ca un dezastru real care a lovit Mesopotamia. Faimoasa povestire grecească despre războiul troian pare să se bazeze și ea pe anumite fundamente istorice. S-ar putea ca grecii să fi asediat sau nu Troia vreme de zece ani, reușind până la urmă prin capcana pe care le-au întins-o troienilor cu un cal imens de lemn care era înțesat în interior cu soldați greci. Săpăturile arheologice efectuate în zona istorică a orașului Troia au scos însă la iveală dovezi care arată că orașul a ars cam în anul 1250 î.e.n,

☉ Săpăturile arheologice efectuate în zona istorică a orașului Troia au demonstrat că orașul a ars în jurul datei în care se presupune că ar fi avut loc războaiele troiene.

☉ Unele dintre cele mai cunoscute mituri grecești sunt cuprinse în poemele epice ale lui Homer, *Iliada* și *Odissea*. (dreapta)

☉ O pictură de pe o vază din anul 400 î.e.n. care-l înfățișează pe Dionis și pe urmașii săi. În mitologia greacă, Dionis este zeul fertilității, al vinului și al extazului și venerarea lui era foarte importantă la grecii antici.

atunci când grecii micenieni reprezentau o adevărată putere.

Din punct de vedere tehnic, diferența dintre mit și legendă este aceea că miturile nu aparțin unui timp sau loc specific, în vreme ce legendele iau naștere în jurul unor evenimente istorice sau a unor personaje reale. Limita dintre cele două este însă uneori foarte greu de stabilit.

Explicații pline de culoare

Istoricii, arheologii, sociologii, oamenii de litere și chiar psihologii au studiat, cu toții, miturile, fără a ajunge însă la o concluzie comună, acceptată de toți, asupra scopului apariției acestora. De exemplu, la începutul secolului al 20-lea, s-au făcut numeroase încercări prin care să se explice miturile în termenii generali ai tendințelor umane, comune tuturor societăților. Unii savanți, printre care și Carl Jung, au făcut mai multe încercări de a descifra ceea ce ei descriu a fi simbolurile arhetipice ale miturilor care pot fi aplicate întregii omeniri.

Unele mituri reprezintă, cu siguranță, încercările oamenilor de a explica existența și modul în care s-au petrecut anumite evenimente importante din istoria societății umane. De exemplu, grecii antici explicau descoperirea focului prin mitul lui Ptolemeu care l-ar fi furat de la zei pentru a-l aduce oamenilor. Mult mai târziu, indienii Navajo au creat un mit foarte curios, dar și foarte elaborat, prin care încercau să explice modul în care au ajuns caii în comunitatea lor. Acest mit relatează despre un jucător de noroc ruinat care a fost străpuns de o săgeată care l-a purtat până la Creator, care l-a trimis înapoi în Mexic, sub întruparea împăratului Montezuma. Sub această nouă înfățișare el i-a condus pe mexicani spre nord, ca să-i învețe pe indienii Navajo cu modul de folosire a cailor și a altor animale de povară.

Multe mituri sunt înrudite cu tradițiile și cu ritualurile civilizațiilor în care apar. Povestirile mitologice întăresc autoritatea instituțiilor sociale, pe care le descriu ca fiind de origine divină. În societățile tradiționale, o presupusă descendență divină, dintr-un zeu sau erou, este

adesea foarte importantă pentru a da legitimitate unui rege, sau pentru a ajuta la rezolvarea unui conflict legat de proprietate. Numeroase ipoteze au încercat să explice și să identifice elementele comune ale miturilor, în ideea că ele ar putea reflecta o tendință comună sau un model comun al minții umane. Dar, în vreme ce numărul mare de mituri existente face posibilă o selectare facilă a unor exemple frapante care ar putea susține această idee, este la fel de ușor a găsi alte mituri alternative, sau chiar antagonice. Cu toate acestea, există similități izbitoare. De exemplu, în mitologia nord-europeană, Baldur, fiul zeului Odin, era atât de venerat încât toate creaturile și lucrurile de pe pământ au jurat să nu-i facă nici un rău, cu excepția vâscului. Diabolicul Loki reușește să-l păcălească pe zeul cel orb, Hodur, care-l ucide pe Baldur cu o rămnică de vâsc, în aparență inofensivă. Fratele lui Baldur a coborât apoi pe celălalt tărâm, unde a încercat să facă un târg pentru a-l elibera, însă o femeie bătrână (probabil Loki deghizat) îi zădărnicește întreaga operațiune de salvare. Într-un mit similar, de astă dată grecesc, Ahile, un războinic viteaz, devine invulnerabil după ce, copil fiind, este scufundat

într-un râu fermecat. Singurul loc vulnerabil este călcâiul de care a fost ținut și care nu a fost scufundat în apa fermecată – în aparență o foarte mică slăbiciune dar care, fatalmente, îi va cauza moartea. Un alt mit grecesc relatează despre felul în care marele făuritor de muzică, Orfeu, a încercat s-o salveze și să o readucă pe soția lui moartă, Euridice, de pe tărâmul celălalt. Din nou se încheie un târg – lui Orfeu nu i se permite să o privească pe soție pe drumul de întoarcere însă, din păcate, moartea nu poate fi înșelată.

Miturile în literatură

La început anonime și nescrise, miturile nu reprezintă o literatură propriu-zisă. Cu timpul ele au devenit însă teme ale unor opere literare. Uneori opera literară capătă propria ei personalitate, devenind astfel "versiunea autorizată" a mitului. Alteori, miturile sunt exprimate într-o formă literară doar atunci când încetează să mai aibă veridicitate. Alte mituri, care se referă la experiențele cruciale ale omenirii, par să nu-și piardă deloc din puterea de convingere din moment ce, de-a lungul secolelor, au inspirat mulți scriitori și artiști.